

Cognitive Fictions of Teacher Candidates About Instructors' Qualifications: A Comparative Analysis¹

Mecit ASLAN²

Ali YAKAR³

ABSTRACT. This study aims to define cognitive fictions of teacher candidates about the ideal qualifications of instructors. The study was planned with phenomenological design which is one of the qualitative research designs. Sampling group consisted of 40 (20+20) teacher candidates with different demographic qualifications and were selected from Yuzuncu Yil University (YYU) and Mugla University (MU). Data were collected by 'repertory grid' technique which is a constructed interview method. Findings showed that there were 399 (199+200) valid fictions expressed by teacher candidates which consisted of 13 main fiction categories at YYU and 14 main fiction categories at MU. Dominant fictions of teacher candidates were social sensitivity, compassion/geniality, academic competence, humanistic/intimacy, teaching professional skills, approach to students and communication.

Keywords: Qualifications of instructors, cognitive fiction, repertory grid.

Summary

Purpose: The aim of this study was to define the ideal descriptions of instructors based on opinions of teacher candidates.

Method: This study was planned with phenomenological design. Sampling group consisted of 40 teacher candidates with different demographic qualifications and were selected from Yuzuncu Yil University and Mugla University. Data were collected by *repertory grid* technique, a constructed interview method.

Results: The three most common cognitive fictions produced by majority of the teacher candidates were social sensitivity ($\eta=17$, %12.1), communication ($\eta=15$, %10.6) and academic competence ($\eta=14$, %9.9) at YYU; however, they were compassion/geniality ($\eta=20$, %14.3), academic competence ($\eta=16$, %11.4) and humanistic/intimacy ($\eta=14$, %10.0) at MU.

According to the total relative significance level of every fiction group, the first three dominant cognitive fictions were academic competence ($tot.= 2860$), social sensitivity ($tot.= 2368$) and humanistic/intimacy ($tot.= 2200$) at YYU; however, they were compassion/geniality ($tot.= 3393$), academic competence ($tot.= 2911$) and humanistic/intimacy ($tot.= 2870$) at MU.

According to the mean relative significance levels of every fiction group, the first three dominant cognitive fictions were academic competence ($X=204.3$), humanistic/intimacy ($X=200.0$) and approach to students at YYU; however, they were teaching professional skills ($X=213.3$), humanistic/intimacy ($X=205.0$) and academic competence ($X=181.9$) at MU.

Discussion and Conclusion: At the end of the study, 399 cognitive fictions were defined for instructors according to the phenomena of teacher candidates. Qualifications of the instructors in this study were fictionalized as academic competence, humanistic/intimacy, social sensitivity etc. In this situation, it was not possible that qualifications of instructors could not have been explained with only cognitive fictions. The reason for this multidimensional situation could be that while cognitive fictions consist in the mind of the individuals, information coming from the external world was combined with the information that existed in the minds of the individuals. In this situation, new information that affected and changed the phenomena in the individuals' mind existed (Glass & Holyoak, 1986). At the same time, cognitive fictions related to individual experience is another explanation of this multidimensional situation (Karadağ, 2011). Even though there are differences between cognitive fictions produced by teacher candidates selected from two universities (YYU and MU), generally, the dominant fiction groups were ordered as academic competence, social sensitivity, humanistic/intimacy, compassion/geniality, and approach to students, communication and teaching professional skills.

¹ Presented at 20. National Educational Sciences Congress held in September 2011 at Mehmet Akif Ersoy University

² Research Assist., Yuzuncu Yil University, Faculty of Education, maslan4773@gmail.com

³ Research Assist., Mugla University, Faculty of Education, aliyakar@mu.edu.tr

Öğretmen Adaylarının Öğretim Elemanı Niteliklerine İlişkin Bilişsel Kurguları: Karşılaştırmalı Bir İnceleme ¹

Mecit ASLAN²

Ali YAKAR³

Bu çalışmanın amacı, eğitim fakültelerinde öğrenim gören öğretmen adaylarının ideal öğretim elemanı niteliklerine yönelik bilişsel kurgularını karşılaştırmalı olarak analiz etmektir. Çalışma nitel araştırma desenlerinden fenomenolojik desene uygun olarak tasarlanmıştır. Araştırmanın çalışma grubunu, Yüzüncü Yıl Üniversitesi (YYÜ) ve Muğla Üniversitesi (MÜ) Eğitim Fakülteleri'nde öğrenim gören 40 (20+20) öğretmen adayı oluşturmaktadır. Çalışmanın verileri; yapılandırılmış görüşme tekniklerinden olan 'repertory grid' tekniği kullanılarak elde edilmiştir. Bulgular, öğretmen adaylarının öğretim elemanı niteliklerini temsil eden 399 (199+200) adet geçerli kurguları olduğunu, bu kurguların sınıflandırıldığı YYÜ'de toplam 13, MÜ'de 14 adet bilişsel kurgu grubunun bulunduğunu göstermektedir. Kurgu gruplarından önde gelenler; sosyal duyarlılık, sevecenlik/güler yüzlülük, akademik yeterlilik, insancıl/samimiyet, öğretmenlik meslek becerisi, öğrenciye yaklaşım ve iletişim becerisi şeklindedir.

Anahtar Kelimeler: Öğretim elemanı nitelikleri, bilişsel kurgu, repertory grid.

Giriş

İdeal kavramı, ilgili literatür incelendiğinde çok çeşitli tanımlara sahip bir terim olarak karşımıza çıkmaktadır. Türk Dil Kurumu (2011), ideal kavramını, "düşüncenin tasarlayabileceği bütün üstün nitelikleri kendinde toplayan" olarak tanımlamıştır.

Platon, Aristo, Rousseau, Mevlana, Nietzsche gibi düşünürlerin sanatsal ve felsefi eserlerinde ideal kavramlarına yönelik bilgiler görmemiz mümkündür. Bu düşünürlerin her biri toplumun gelecek hayatının insanlar için daha yararlı olan daha güzel bir dünya, daha mutlu bir toplum oluşturmaya yönelik çalışmaları, istekleri vardır. Bu ideallerden bazıları ütopyik karakter taşımasına rağmen, bunların her birindeki rasyonel öğeler toplumun gelişmesi için gerekli olabilecek olumlu fikirler içermektedir. Bunların pek çoğu çağımızda bile demokrasi prensiplerinin gerçekleşmesine hizmet etmektedir. Adalet, hoşgörü, vatanseverlik, nezaket, erdemlilik, ahlaki, estetik nitelikler bu eserlerin birçoğunun ana temasını teşkil etmektedir (Ömerustaoğlu, 2007).

Her farklı tanımlama, farklı nitelermeleri de beraberinde getirir. Konuyu eğitim-öğretim ile ilgili kişiler açısından ele aldığımızda ise "nitelik ve ideal" kavramları çağa göre değişiklik gösteren ve önemli birer etken olarak görülmektedir. Öğretmen, öğrenci, yönetici, veli vb. eğitim ile yakından bağlantılı olan bireylerin nitelikleri zamandan zamana değişim ve gün geçtikçe gelişim göstermektedir. Eğitim-öğretimde çağa uygunluk bağlamında; demokratik, özgürlükçü, yenilikçi, zenginleştirilmiş öğrenme-öğretme ortamlarının oluşturulması, öğreticilerin kişisel, kültürel ve akademik özelliklerinin nasıl değiştiği veya geliştiği ile yakından ilişkilidir.

İdeal olan özelliklerin neler olduğu, içinde bulunulan zamanın şartları, bireylerin veya toplumun ilgi, ihtiyaç ve beklentileri ile belirlenebilir. MEB, YÖK ve Üniversitelerin işbirliği ile gerçekleştirilen çalışma öğretmenlerin ve öğretim elemanlarının ideal niteliklerinin neler olması gerektiği ile ilgili net bilgiler verebilir. MEB ve EARGED'in belirlemiş olduğu öğretmen yeterlilikleri; genel kültür, özel alan bilgisi ve eğitim-öğretim yeterlilikleri olarak üç başlık altında incelenmiştir. Bu başlıklar altında belirlenmiş olan alt ifadeler, (i) kişisel ve meslekî değerler - meslekî gelişim, (ii) öğrenciyi tanıma, (iii) öğretme ve öğrenme süreci, (iv) öğrenmeyi, gelişimi izleme ve değerlendirme, (v) okul, aile ve toplum ilişkileri ve (vi) program ve içerik bilgisi şeklinde sıralanmaktadır (MEB, 1999). Çetin (2001) ise ideal

¹ Araştırma, Eylül 2011'de Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi'nde düzenlenen 20. Ulusal Eğitim Bilimleri Kurultayı'nda sözlü bildiri olarak sunulmuştur.

² Arş. Gör. – Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Eğitim Bilimleri Bölümü. maslan4773@gmail.com

³ Arş. Gör. – Muğla Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Eğitim Bilimleri Bölümü. aliyakar@mu.edu.tr

öğreticinin özelliklerini bireysel özellikler, mesleki ve akademik yeterlilikler, meslek ile ilgili tutum ve davranışlar olarak üç ana başlık altında incelemiştir.

Bilgi teknolojilerinin, gelişen ve değişen dünyanın eğitim-öğretim kurumlarındaki eğitimcilerin özel alan ve yeteneklerini geliştirmesi, bugün ve gelecekte de önemini koruyacak bir durumdur (Teacherqualifications.net, 2011). Öğrencilerin günümüz dünyasında bilişim ve teknolojiyi en iyi şekilde kullanabilmesi, eğitici ve öğretmenlerin yeterli donanıma sahip olmasını gerektirmektedir. Öğreticilerin karakteristik özellikleri ile ilgili yapılan bir araştırmada (Soyouwanttoteach.com, 2011), en çok değerlendirilen nitelikler ve ifadeler, “bana güvenen ve yapabileceğimden daha fazlasını beklemeyen, benimle kişisel iletişim kuran ve beni önemseyen, yüksek duyarlılığa sahip, özel alan bilgisi yeterli” şeklinde sıralanmaktadır.

Becker, Kennedy & Hundersmarck (2003) öğretmen niteliklerinin, sahip olunan entelektüel yetenekler doğrultusunda geliştirilmesi gerektiğini, eksik kalan pedagojik eğitimin ve öğretmenlik meslek bilgisinin öğrenme-öğretme sürecini olumsuz etkilediğini ve ortaya çıkabilecek eğitsel değerlerin öğretmenlerin karakteristik özelliklerine bağlı olduğunu vurgulamaktadır. Öğretmenler veya öğretim elemanları öğrenciler için bir rol modeli olarak hareket etmelidir. Örneğin, okul yönetimleri öğretmenlerin geliştirilmiş ve kaliteli bir öğretim uygulaması, iyi bir rehber ve model olması için çaba gösterebilir (Eggen & Kauchak, 1999). Model olmak, toplumu yönlendiren liderler olan öğretmenler ve öğretim elemanları için önemli görülmektedir. Bu durum öğretmenlerin rolleri ile ilgili çeşitli nitelikleri de beraberinde getirmektedir. Kişisel ve ahlaki özelliklere yönelik model olma davranışı, aynı zamanda okullar aracılığıyla toplumsal değişime katkıda bulunmak demektir (McCormick & James, 1983). İnsan yetiştirme düzenimizin temel yönlendiricileri olarak öğretmenlerin (öğretmenler, öğretim elemanları vb.) kendine güveninin yüksek olması, anlayışlı, demokratik, sabırlı, yaratıcı olması ve istekli çalışması hem öğrencilere model olma bağlamında hem de öğrenme ortamının etkili bir şekilde sağlanmasında öncülük etmektedir. Öğreticiler, öğrencileri düşünmeye sevk eden, açık, anlaşılır ve düzeye uygun bilgiler veren, sorgulamaya yönlendiren, değerlere önem veren, demokratik bir sınıf iklimi oluşturabilen bireyler olmalıdır.

Öğrenme-öğretme sürecinde ortaya çıkan her durum, öğrencilerin öğrenmeye olumlu veya olumsuz tutum geliştirmelerinde etkili olmaktadır. Bu noktada, öğretmenlerin veya öğretim elemanlarının empatik, akılcı, değişime açık, yaratıcı, duyarlı, sakin, saygılı ve özellikle de planlı hareket eden bir rol modeli olması; öğrenme-öğretme sürecinin esnek olmasına izin verecektir. Ceza ve aşırı kuralcılıktan uzak, rahatlatılmış ve özgürlükçü bir öğrenme ortamı da öğrencilerin öğrenme isteğini, ilgilerini ve tutumlarını olumlu şekilde geliştirmelerine olanak sağlayabilmektedir. Öğrencilerin bilişsel, duyuşsal ve psiko-motor becerilerine hitap eden strateji, yöntem ve teknikler öğrenme ortamlarını zenginleştirilmiş kılmakta ve öğrencilerin kendini güvende hissettiği bir sınıf iklimini ortaya çıkarmaktadır. Böylelikle zekâ alanlarına yönelik etkinliklere katılan öğrenciler, eğlenerek öğrenme fırsatını yakalamış olmaktadır (Duman, 2011).

Rice (2003), öğretmenlerin eğitim düzeylerinin lisansüstü seviyesine çıktıkça, matematik veya fen bilimleri gibi özel alanlarda verdikleri eğitim-öğretimin de kalitesinin oldukça yüksek düzeylere ulaştığını vurgulamaktadır. Bu durum, öğretmenlerin yüksek düzeyde öğrenim görmelerinin, eğitim-öğretim kalitesini de değiştireceğine ve geliştireceğine işaret eder. Bununla birlikte, öğretmenlerin eğitsel nitelikleri ile öğrenci başarısı arasında sistematik bir ilişki göze çarpmaktadır (Wayne & Youngs, 2004). Başka bir araştırmada ise, iyi öğretici tanımı şu şekilde açıklanmaktadır: “İyi bir öğretici; öğretmeye gönüllü, risk alabilen, olumlu tutum geliştiren, yeterli boş vakti olmayan, öğretmeyi ebeveynliğin bir parçası olarak gören, öğrencilerine güven veren, tutarlı hareket eden, öğrencilerini motive eden ve onları dinleyen kişidir.” (Morgan, 2003).

Çeşitli araştırmalar öğretmen veya öğretim elemanı nitelik ve kalitesinin öğrenci başarısına doğrudan etki ettiğini göstermektedir (Easton-Brooks & Davis, 2009). Milli eğitim sisteminin her kademe ve düzeyinin etkili ve verimli bir şekilde işlemesi; öğrenci, öğretmen, öğretim elemanı, yönetici, veli vb. paydaşların belirli bir hedefe doğru bir uyum içerisinde çalışıp planlananlar dâhilinde ilerlemesine bağlıdır. Eğitimin niteliği ve kalitesi büyük ölçüde öğretmenlerin niteliğiyle doğru orantılıdır. Öğreticiler, empatik iletişim becerilerine, alan bilgisine, yaratıcı düşünme ve eğitsel amaçlı gözlem yapabilme becerilerine

sahip, sürekli kendini yenileyen değişime ve gelişime açık, model ve lider nitelikte olmalıdır (Yıldırım vd., 2011). Eğitim sisteminde uygulayıcı konumunda yer alan öğretmenlerin veya öğretim elemanlarının, insan yetiştirme görevini en iyi şekilde yerine getirmesi, aslında gelecek kuşakların niteliklerinin neler olacağını da ortaya koyduğundan, bu öğelerden olan *öğreticilere* dikkat çekilmesi gerekmektedir. Bunlarla birlikte yeni kuşakların sahip olacağı nitelikler, kendilerine eğitim-öğretim veren (anne, baba, öğretmen, öğretim elemanı vb.) kişilerde önceden var olmalıdır. Çünkü ideal insan özelliklerine sahip bireyler, ideal nitelikte insanlar yetiştirmek konusunda daha etkin rol alabilirler.

Amaç

Bu çalışmanın amacı, Yüzüncü Yıl Üniversitesi ve Muğla Üniversitesi Eğitim Fakülteleri'nde öğrenim gören öğretmen adaylarının öğretim elemanlarında arzuladıkları ideal nitelikleri karşılaştırmalı olarak incelemektir. Bu genel amaç altında en çok arzu edilen niteliklerin neler olduğu, üretilen bilişsel kurguların hangi bilişsel kurgu gruplarında toplandığı, bu kurgu gruplarına verilen ortalama ve toplam puanların ne olduğu ve kurgu gruplarına düşen katılımcı sayısının belirlenmesi amaçlanmaktadır.

Yöntem

Araştırmanın Modeli

Eğitim Fakültesi öğrencilerinin ideal öğretim elemanı niteliklerine ilişkin oluşturdukları bilişsel kurgularının saptanmasının amaçlandığı bu çalışmada, nitel araştırma yöntemi benimsenmiş ve çalışma bu yöntem çerçevesinde yapılandırılmıştır. Nitel araştırma tekniklerinin doğal ortama duyarlılık sağlaması, araştırmacının katılımcı rolü olması, bütüncül bir yaklaşıma sahip olması, algıların ortaya konmasını sağlaması, araştırma deseninde esnekliği olması ve tümevarımcı bir analize sahip olması önemli özellikleridir (Yıldırım ve Şimşek, 2005).

Sosyal bilimler alanlarında kullanılan nitel araştırma desenleri, ilke ve yaklaşımlardan etkilendikleri farklı yaklaşım ve gelenekleri yansıtan desenler olsa da; çalışmada bireylerin bir olguya ilişkin görüşlerini inceleyen *fenomenolojik* [olgu bilim] desen kullanılmıştır. Olgu bilim deseni farkında olunan ancak derinlemesine ve ayrıntılı bir anlayışa sahip olunmayan olgulara odaklanmaktadır. Olguları derinlemesine inceleme fırsatı sunan ve zengin söylemler oluşturarak yorumlamalarda bulunma olanağı veren bir araştırma desendir. İnsanlara tümüyle yabancı olmayan, aynı zamanda da anlamının tam kavranmadığı olguları araştırmayı amaçlayan çalışmalar için olgu bilim iyi bir araştırma zemini oluşturmaktadır (Mayring, 2000; Yıldırım ve Şimşek, 2005; Yaman, 2010).

Çalışma Grubu

Çalışmada, nitel araştırmalarla özdeşleşmiş olan *amaçlı örnekleme* yöntemlerinden *ölçüt örnekleme* tekniği kullanılmıştır. Amaçlı örnekleme, zengin bilgiye sahip olduğu düşünülen durumların derinlemesine çalışılmasına olanak vermektedir (Patton, 1997). Ölçüt örnekleme bir durumun, araştırmacının derinlemesine inceleme için belirli örnek olay türleri belirlemek istediğinde kullanılır (Neuman, 2007). Bu çalışmanın özelliklerinden kaynaklanan nedenler, ölçüt örnekleme tekniğinin kullanılmasını gerektirmiştir. Ölçüt örnekleme tekniğinin temelini oluşturan ölçütü; 'üniversite öğrenimi boyunca üçü ideal, üçü de ideal olmayan niteliklere sahip olarak ifade edilen öğretim elemanından ders almış olmak' oluşturmuştur. Çalışma grubu, çalışma öncesinde bu ölçütlere uyan öğretmen adaylarından oluşturulmuştur. Çalışma grubu 20 tanesi Yüzüncü Yıl Üniversitesi'nden ve 20 tanesi de Muğla Üniversitesi'nden olmak üzere toplam 40 öğretmen adayından oluşmuştur. Yüzüncü Yıl Üniversitesi'nden çalışmaya katılan öğretmen adaylarının 13'ü (%65) erkek; 7'si (%35) kadındır. Bölüm bakımından 3'ü (%15) sınıf öğretmenliği; 3'ü (%15) fen bilgisi öğretmenliği; 6'sı (%30) Türkçe öğretmenliği; 5'i (%25) matematik öğretmenliği; 3'ü (%15) ise sosyal bilgiler öğretmenliğidir. Çalışmaya katılan öğretmen adaylarının 8'i (%40) üçüncü sınıf; 7'si (%35) dördüncü sınıf ve 5'i (%25) beşinci sınıf öğrencisidir. Muğla Üniversitesi'nden çalışmaya katılan öğretmen adaylarının 10'u (%50) erkek; 10'u (%50) kadındır. Bölüm bakımından 6'sı (%30) sınıf öğretmenliği; 7'si (%35) fen bilgisi öğretmenliği; 3'ü (%15) okulöncesi öğretmenliği; 4'ü (%20) ise sosyal bilgiler öğretmenliğidir. Çalışmaya katılan öğretmen

adaylarının 10'u (%50) üçüncü sınıf; 10'u (%50) dördüncü ve beşinci sınıf öğrencisidir. Çalışmada bu iki üniversitenin seçilmesinin nedeni, üniversitelerin birbirinden farklı beşeri, sosyo-ekonomik ve kültürel yapıya sahip coğrafi bölgelerde yer alması ve genel olarak bu yapıya uygun öğrenci profiline sahip olma olasılığının bulunmasıdır. Bu üniversitelerle ilgili elde edilen bulguların daha anlamlı olacağı düşünülmüştür.

İşlem

Araştırmanın birinci aşamasında fenomen tanımlanmış, devamında ise veri toplama aracı oluşturulmuş, veriler toplanıp analiz edilmiş, geçerlilik-güvenilirlik çalışmaları yapılmış ve bulgular yorumlanmıştır.

Çalışma kapsamında incelenen *ideal öğretim elemanı nitelikleri* olgusunun ne olduğunu ifade etmek amacıyla önemli ya da özel yönlerini sınıflandırmak ve karşılaştırabilmek için kavramsal araçlar oluşturulmuştur. Bu aşamada, elde edilen verilerdeki geniş detaylar ve karmaşıklıktan dolayı, amaç doğrultusunda önemli olan yönler doğru soyutlamalar yapılmıştır.

Bu çalışmada veriler Kelly (1955) tarafından geliştirilen *repertory grid tekniği* kullanılarak elde edilmiştir. Kelly (1955) bireyin bilişsel kurgu sisteminin nasıl çalıştığını belirlemek ve bu kurgular ile bireyin deneyimleri arasındaki ilişkileri belirlemek amacıyla geliştirdiği bu tekniğin temelini yapılandırılmış görüşme tekniğine dayandırmıştır. Bu teknikte araştırmacı, katılımcıya tanıdığı insanları düşünmesini ve o kişileri tanımlayan sözcükleri bulmasını istemekte; bu da araştırmacıya ana bilişsel kurguları sağlamaktadır. Bu ana bilişsel kurgular daha sonra bir çizelge üzerine yerleştirilmekte ve katılımcının, diğer insanlara ilişkin değerlendirmeleri de bu çizelge üzerine not edilmektedir. Bu yolla araştırmacı, belirli bilişsel kurguların nasıl kümelendiğini görerek, bireyin belirgin bir dünyayı anlamlandırma yolu olup olmadığını belirleyebilmektedir. Bu durum araştırmacıya ön kavramların etkisini en az seviyeye indirme olanağı da sağlamaktadır (Adams-Webber, 1994; Melrose ve Shapiro, 1999; Morrison, 1990; White, 1996). Şekil 1'de çalışmada kullanılan *repertory grid* formunun bir örneği gösterilmiştir.

Şekil 1: Çalışmada Kullanılan 'Repertory Grid' Formu Örneği

Öğretim Elemanı						Bilişsel Kurgular
İyi			Kötü			
<i>Ahmet</i>	<i>Elif</i>	<i>Mustafa</i>	<i>Barış</i>	<i>Hakan</i>	<i>Kemal</i>	
						(X) İdeal Nitelik
						(O) İdeal Olmayan Nitelik
Δ	Δ			Δ		:
	Δ		Δ		Δ	:

- Her üçlüdeki iki öğretim elemanının ortak yönünü üçüncüsünden farklı olacak bir biçimde düşünün.
- Cevaplarınızı iki kelime veya iki cümle parçası veya iki tanımlama biçiminde (:) ile ayırmış olarak yazın.
- İdeal nitelikleri (X) kutunun altına, ideal olmayan nitelikleri (O) kutunun altına yazın.

Veri toplama aracı hazırlandıktan sonra, çalışma grubunda yer alan öğretmen adaylarına bu formlar araştırmacılar tarafından birebir uygulanmıştır. Her bir öğretmen adayından şimdiye kadar eğitim fakültesinde dersine giren ve ideal niteliklere sahip olarak değerlendirdikleri üç öğretim elemanını ve aynı şekilde ideal niteliklere en az düzeyde sahip olduğunu düşündükleri üç öğretim elemanını değerlendirmeleri istenmiştir. Daha sonra katılımcıların belirledikleri öğretim elemanlarını formda kendilerine ayrılan yerlere yerleştirmeleri sağlanmıştır. Burada katılımcılar kod isim kullanabilmişlerdir. Üçlü *repertory grid* kullanarak her bir öğretmen adayının, formun her satırında önceden rastgele belirlenmiş kutucuklara karşılık gelen altı öğretim elemanından üçü üzerinde odaklanmaları istenmiştir. Sonra öğretmen adaylarından; “Sizce bu üç kişiden işaretlenen iki kişinin en öne çıkan ve onları üçüncü kişiden ayırt eden, ortak niteliği nedir?” sorusuna yanıt vermeleri istenmiştir. Bu aşamada her öğretmen adayından, kelimeler veya sıfatlar yapılarından oluşan 10 adet iki boyutlu bilişsel kurgu elde edilmiştir.

Devamında her öğretmen adayının, bu ikili 10 bilişsel kurgunun ideal olanlarını temel alarak, daha önceden belirlenen 6 öğretim elemanına 0-5 aralığında puan vermeleri istenmiştir (Karadağ, 2011). Bu işlemlere örnek olarak 20 numaralı katılımcı tarafından tamamlanmış bir form Şekil 2’de gösterilmiştir.

Şekil 2: 20 Numaralı Katılımcıya Ait Tamamlanmış Bir ‘Repertory Grid’ Formu Örneği

Öğretim Elemanı						Bilişsel Kurgular	
İyi			Kötü				
Almet	Elif	Mustafa	Barış	Hakan	Kemal	(X) İdeal Nitelik	(O) İdeal Olmayan Nitelik
4Δ	4Δ	4	3	1Δ	2	Adaletli	: Adaletli değil
5	5Δ	4	3Δ	3	2Δ	Konulara hâkim	: Konulara hâkim değil
5Δ	4Δ	5	2	1Δ	3	Hoşgörülü	: Hoşgörülü değil

Çalışmada ‘repertory grid’ formu aracılığıyla elde edilen veriler dikkate alınarak bütünle ilgili genel bir anlama ulaşılmıştır. Verilerle elde edilen genel kanı, bilişsel kurgu gruplarının oluşturulması için çok önemlidir. Veri analizi sürecinin ilk aşamasında, her öğretmen adayının formda dile getirdiği bilişsel kurgular benzerlikler ve ortak özellikler bakımından analiz edilmiştir. İkinci aşamada bilişsel kurgu grupları oluşturulmuştur. Bu noktada, elde edilen bilişsel kurgulardan yola çıkılarak verileri genel düzeyde açıklayabilen ve kurguları belirli kategoriler altında toplayabilen grupların bulunması önemlidir. Bu aşamada elde edilen öğretim elemanı niteliklerine yönelik bireysel bilişsel kurgular, sahip oldukları ortak özellikler bakımından gruplara ayrılmıştır. Böylece araştırmanın amacına ilişkin bulguların ana hatlarını oluşturan bilişsel kurgu grupları elde edilmiştir. Veri analizi sürecinin üçüncü aşamasında elde edilen bilişsel kurgular bilişsel kurgu grupları altına yerleştirilmiş, üretilmiş olan bilişsel kurgular, oluşturulan bilişsel kurgu gruplarına dağıtılmıştır. Bu aşamada olumlu bilişsel kurgular, açıkta hiç kurgu kalmayacak biçimde gruplandırılmıştır. Veri analizinin son aşamasında veriler istatistiksel olarak çözümlenmiştir. Araştırmada elde edilen her bilişsel kurgu, Gordon (1968)’un ‘ilk kurgu cevaplar daha sonra elde edilenlere göre daha öndedir’ varsayımı dikkate alınarak farklı bağıl değerlerle çarpılmıştır. Bu aşamada her ağdaki elemanların ilk olumlu bilişsel kurguya göre katılımcılar tarafından yapılan orijinal sayısal değerlendirmeleri ‘10’ ile ikinciler ‘9’ ile çarpılmıştır. Bu işleme 1 sayısı ile çarpılan onuncu bilişsel kurguya kadar devam edilmiştir. Daha sonra ise bu çıkan sonuçlarla toplama işlemi yapılmıştır (Karadağ, 2011).

Çalışmanın geçerliliğini sağlamak için, çalışmada elde edilen veriler, bulgular bölümünde sunulurken söz konusu duruma ilişkin bilgiler ortaya konulduktan sonra yorumlanmış, grupları oluşturan bilişsel kurguların kendi aralarındaki tutarlılığı, içsel homojenlik ve dışsal heterojenlik ölçütleri dikkate alınarak değerlendirilmiştir. Bunun yanında, çalışmanın yöntem bölümünde, çalışmanın modeli, çalışma grubu, veri toplama aracının oluşturulması, verilerin çözümlenmesi süreçlerindeki işlemlere ayrıntılı olarak yer verilmiştir. Çalışmanın güvenilirliğini sağlamak için ise, veri analizinde elde edilen çözümlenmelerin sunumunda, bulguların tamamı yorum yapılmadan doğrudan verilmiş, veri analizi için, teorik yapı temel alınarak grupların belirlenmesi sağlanmıştır. Ayrıca araştırmada geliştirilen bilişsel kurgu gruplarının altında verilen bilişsel kurgular, söz konusu bilişsel kurgu gruplarını temsil edip etmediğini teyit etmek amacıyla uzman görüşlerine başvurulmuştur.

Yapılan işlemin son aşaması verilerin yorumlanmasıdır. Araştırmada elde edilen veriler yorumlanırken, verilerin bilişsel kurgu gruplarına ayrıştırılması ve kategorilerde yer alan frekansların ölçülmesi; tekrarlar sonucunda oluşan örneklerin veya konuların not edilmesi; benzer özelliklere sahip olan bilişsel kurguların ayrı bir şekilde gruplandırılması; değişkenlerin, araştırmanın amaçlarına uygun olarak gruplandırılması; değişkenler arasında herhangi bir ilişkinin tespiti; değişkenler arasındaki zincirlerin geliştirilmesi ve çalışmada elde edilen özel verilerin ortaya çıkışlarını açıklamaya çalışarak genel önerilerde bulunma yoluna gidilmiştir. Buradan hareketle; çalışmanın bu aşamasında toplanan verilere anlam kazandırma ve bulgular arasındaki ilişkileri açıklama, neden-sonuç ilişkileri kurma, bulgulardan bir

takım sonuçlar çıkarma ve elde edilen sonuçların önemine ilişkin açıklamalarda bulunma işlemleri yapılmıştır. Elde edilen bulguların frekans dağılımlarına, bilişsel kurgu birimlerinin niceliksel olarak ortaya konulmasına çalışılmıştır. Bu aşamada aynı bilişsel kurgu grubu altındaki bilişsel kurgular, ortaya çıkacak kavramların ya da temaların birbirleri ile olan ilişkilerini ortaya koyacak şekilde düzenlenmesine dikkat edilmiştir.

Bulgular

Çalışmada öğretmen adayları, eğitim fakültesinde çalışan öğretim elemanları niteliklerine ilişkin olarak Yüzüncü Yıl Üniversitesi'nde toplam 199 ve Muğla Üniversitesi'nde toplam 200 adet geçerli bilişsel kurgu *-sadece olumlu nitelikler-* üretmişlerdir. Yüzüncü Yıl Üniversitesi'ndeki öğretmen adaylarının eğitim fakültesinde çalışan öğretim elemanları niteliklerine ilişkin olarak ürettikleri toplam 199 adet geçerli bilişsel kurgu, 13 bilişsel kurgu grubuna; Muğla Üniversitesi'ndeki öğretmen adaylarının ürettikleri toplam 200 adet geçerli bilişsel kurgu, 14 bilişsel kurgu grubuna ayrıştırılmıştır.

Tablo 1: Bilişsel Kurgular ve Onların Bilişsel Kurgu Gruplarına Göre Eşleştirilmesi (Yüzüncü Yıl Üniversitesi)

1-İLETİŞİM BECERİSİ		
• Nezaketli [19] 210	• İfadeleri anlaşılır [16] 144	• Diksiyonu düzgün [12] 75
• İletişim becerileri kuvvetli [7] 168	• Empati kurabilen [10] 126	• Kibar [6] 65
• İletişimi iyi [13] 162	• Empati kurabilen [5] 119	• Hitap edebilen [15] 48
• İletişimi güçlü [2] 153	• İletişimi iyi [20] 108	• Edepli [8] 45
• Kibar [4] 153	• Kendini ifade edebilir [6] 88	• İletişimi iyi [19] 42
• İletişime açık [5] 147	• Akıcı bir dil [17] 84	
2-SOSYAL UYUM		
• Uyumlu [11] 168	• Uyumlu [6] 75	• İyimser [14] 40
• İyimser [3] 144	• Aktif [1] 64	• İşbirlikçi [6] 28
• Paylaşımçı [9] 140	• Uyumlu [16] 63	• Konuşkan/Sosyal [14] 23
• Uyumlu [4] 120	• Sosyal [7] 60	• Aktif [11] 18
• İyimser [15] 120	• Pozitif bakış [9] 52	• Canlılık [12] 15
3-DİSİPLİN/AKILCILIK		
• Disiplinli [15] 180	• Kuralcı [13] 76	• Disiplinli [2] 34
• Disiplinli [13] 152	• Sabırlı [8] 75	• Olgun kişilik [12] 26
• Özenli [20] 84	• Sabırlı [3] 64	• Düzenli [16] 19
• Sorumluluk sahibi [4] 80	• Sistemli [12] 48	• Dikkatli [1] 12
4-SOSYAL DUYARLILIK		
• Anlayışlı [9] 190	• Düşünceli [16] 102	• Duyarlı [9] 90
• Anlayışlı [7] 180	• Anlayışlı [16] 133	• Anlayışlı [15] 72
• Anlayışlı [3] 180	• Hoşgörülü [10] 126	• Anlayışlı [12] 68
• Anlayışlı [5] 170	• Duyarlı [19] 126	• Hoşgörülü [8] 60
• Hoşgörülü [20] 160	• Hoşgörülü [17] 119	• Hoşgörülü [1] 48
• Anlayışlı [14] 153	• Duyarlı [3] 108	• Düşünceli [3] 30
• Hoşgörülü [13] 133	• Anlayışlı [4] 105	• Anlayışlı [6] 15
5-YENİLİKÇİLİK		
• Yenilikçi [11] 154	• Teknolojiyi ayak uyduran [18] 84	• Kendini geliştiren [18] 16
• Yenilikçi [12] 105	• Yenilikçi [10] 17	
6-AKADEMİK YETERLİLİK		
• Alanına hâkim [7] 230	• Dersinde başarılı [14] 152	• Alanında uzman [14] 66
• Alan bilgisi iyi [13] 220	• Araştırmacı [18] 140	• Alanında başarılı [18] 60
• Donanımlı [10] 200	• Bilgili [5] 136	• Alanında başarılı [15] 54
• Donanımlı [19] 189	• Verimli [11] 126	• Kültürlü [5] 51
• Konuya hâkim [20] 189	• Zeki [1] 120	• Çalışkan [11] 36
• Alanında yeterli [10] 176	• Araştırmacı [1] 119	• Başarılı [17] 36
• Alan bilgisi var [2] 170	• Akademik yeterlilik var [19] 108	• Akademik bilgi iyi [17] 19
• Özverili [11] 170	• Bilgili [1] 80	• Donanımlı [8] 13

7-SEVECENLİK/GÜLERYÜZLÜLÜK		
• Sevecen [15] 190	• Sevecen [16] 72	• Esprili [17] 45
• Güler yüzlü [15] 152	• Güler yüzlü [17] 72	• Esprili [16] 44
• Sevecen [8] 150	• Sevecen [10] 68	• Sevecen [20] 36
• Güler yüzlülük [6] 135	• Sevecen [11] 68	• Esprili [13] 34
• Sempatik [1] 128	• Eğlenceli [5] 64	• Güler yüzlü [4] 32
• Esprili [14] 119	• Güler yüzlü [3] 57	• Esprili [20] 18
• Güler yüzlü [1] 108	• Esprili [4] 52	• Sevimli [4] 16
• Neşeli [2] 96	• Tatlı dilli [4] 45	
8-ÖĞRETMENLİK MESLEK BECERİSİ		
• Öğrenci merkezli anlayış [12] 180	• Dersi zevkli [14] 102	• Ders anlatabilen [18] 80
• Ders anlatabilme [12] 170	• Ders anlatımı iyi [16] 100	• Derste öğrenciyi sıkmayan [7] 78
• Dersi zevkli geçer [4] 160	• Sınıfa hâkim [10] 95	• Dersini sevdiiren [7] 70
• Konuyu aktarabilen [10] 153	• Konu anlatımı iyi [13] 90	• Zevkli ders işleme [6] 66
• Sınıf hâkimiyeti var [2] 144	• Dersi zevkli kılan [19] 85	• Ders anlatımı iyi [20] 57
• Anlatımda çeşitlilik [12] 144	• Ders anlatımı süper [2] 80	• İdeal öğretmen [1] 28
9-DÜRÜSTLÜK		
• Dürüst [18] 156	• Dürüst [8] 90	• Dürüst [7] 46
• Açık sözlü [1] 144	• Dürüst [11] 66	• Dürüst [5] 20
• Dürüst [6] 98		
10-ADALET		
• Adaletli [20] 180	• Ön yargısız [14] 92	• Çıkarıcı değil [15] 23
• Etik/adaletli [12] 108	• Hakkaniyetli [9] 63	• Adaletli [7] 18
• Ayırmacı değil [14] 100	• Notu değerlendirirken nesnel [9] 36	
11-ÖĞRENCİYE YAKLAŞIM		
• Öğrenciye değer veren [18] 207	• Öğrenci başarısı için çalışan [18] 136	• Özendirir [2] 48
• Öğrenciyi dinliyor [14] 190	• İlgili [4] 96	• Ders dışında öğrenciyle ilgilenen [19] 45
• Esnek/otoriter olmayan [7] 189	• Öğrenci ile uyumlu [15] 95	• Seviyeli [8] 30
• Öğrenciyle ilgili [16] 160	• Öğrenciyi sever [7] 88	• Öğrenciye değer veren [19] 21
• İlgili [17] 153	• Teşvik edici [2] 64	• Öğrenciye saygı duyar [2] 15
• Not 2. plan [9] 152	• Not takıntısı olmayan [19] 56	• Gerekğinde arkadaş yoldaş [9] 15
• Öğrenci yanlısı [16] 144		
• İlgili [20] 140		
12-SAYGI		
• Saygılı [17] 168	• Değerlere saygılı [15] 126	• Saygılı [11] 100
• Saygılı [19] 168	• Saygılı [5] 120	• Saygılı [10] 36
• Saygılı [3] 168	• Saygılı [8] 120	• Saygılı [13] 20
13-İNSANCIL/SAMİMİYET		
• İnsancıl [9] 207	• İyiliksever [18] 126	• Mütevazı [17] 75
• Yardımsever [11] 171	• İçten [8] 117	• Yumuşak huylu [3] 75
• Cana yakın [5] 153	• Samimi [9] 114	• Merhametli [6] 60
• Yardımsever [6] 150	• Kalender [8] 105	• Yardımsever [13] 60
• Samimi [17] 150	• Cana yakın [13] 102	• Fedakâr [18] 34
• Dost canlısı [2] 139	• Yardımsever [20] 100	• Mütevazı [3] 16
• Yardımsever [3] 136	• Cömertçe davranır [5] 90	

Tablo 1’de görüleceği üzere bilişsel kurgu gruplarını oluşturan bilişsel kurgular ve her bir bilişsel kurguyu oluşturan öğretmen adayı ve bu kurguların göreceli önemine ilişkin bulguların önemli gruplarını aşağıdaki noktalarda özetlemek mümkündür:

• *İletişim Becerisi*: Bu grubu toplamda 17 bilişsel kurgu oluşturmaktadır. İletişim becerisi bilişsel kurgu grubunu oluşturan, bilişsel kurgulardan göreceli önem düzeyine göre ilk üç bilişsel kurgu sırasıyla

şunlardır: (1) *nezaketli* [19, 210]⁴, (2) *iletişim becerileri kuvvetli* [7, 168] ve (3) *iletişimi iyi* [13, 162].

• *Sosyal Uyum*: Bu grubu toplamda 15 bilişsel kurgu oluşturmaktadır. Sosyal uyum bilişsel kurgu grubunu oluşturan, bilişsel kurgulardan göreceli önem düzeyine göre ilk üç bilişsel kurgu sırasıyla şunlardır: (1) *uyumlu* [11, 168], (2) *iyimser* [3, 144] ve (3) *paylaşımçı* [9, 140].

• *Disiplin/Akılcılık*: Bu grubu toplamda 12 bilişsel kurgu oluşturmaktadır. Disiplin/Akılcılık bilişsel kurgu grubunu oluşturan, bilişsel kurgulardan göreceli önem düzeyine göre ilk üç bilişsel kurgu sırasıyla şunlardır: (1) *disiplinli* [15, 180], (2) *disiplinli* [13, 152] ve (3) *özenli* [20, 84].

• *Sosyal Duyarlılık*: Bu grubu toplamda 21 bilişsel kurgu oluşturmaktadır. Sosyal duyarlılık bilişsel kurgu grubunu oluşturan, bilişsel kurgulardan göreceli önem düzeyine göre ilk üç bilişsel kurgu sırasıyla şunlardır: (1) *anlayışlı* [9, 190], (2) *anlayışlı* [7, 180] ve (3) *anlayışlı* [3, 180].

• *Yenilikçilik*: Bu grubu toplamda 5 bilişsel kurgu oluşturmaktadır. Yenilikçilik bilişsel kurgu grubunu oluşturan, bilişsel kurgulardan göreceli önem düzeyine göre ilk üç bilişsel kurgu sırasıyla şunlardır: (1) *yenilikçi* [11, 154], (2) *yenilikçi* [12, 105] ve (3) *teknolojiye ayak uyduran* [18, 84].

• *Akademik Yeterlilik*: Bu grubu toplamda 24 bilişsel kurgu oluşturmaktadır. Akademik yeterlilik bilişsel kurgu grubunu oluşturan, bilişsel kurgulardan göreceli önem düzeyine göre ilk üç bilişsel kurgu sırasıyla şunlardır: (1) *alanına hâkim* [7, 230], (2) *alan bilgisi iyi* [13, 220] ve (3) *donanımlı* [10, 200].

• *Sevecenlik/Güler Yüzlülük*: Bu grubu toplamda 23 bilişsel kurgu oluşturmaktadır. Sevecenlik/Güler yüzlülük bilişsel kurgu grubunu oluşturan, bilişsel kurgulardan göreceli önem düzeyine göre ilk üç bilişsel kurgu sırasıyla şunlardır: (1) *sevecen* [15, 190], (2) *güler yüzlü* [15, 152] ve (3) *sevecen* [8, 150].

• *Öğretmenlik Meslek Becerisi*: Bu grubu toplamda 18 bilişsel kurgu oluşturmaktadır. Öğretmenlik meslek becerisi bilişsel kurgu grubunu oluşturan, bilişsel kurgulardan göreceli önem düzeyine göre ilk üç bilişsel kurgu sırasıyla şunlardır: (1) *öğrenci merkezli anlayış* [12, 180], (2) *ders anlatabilme* [12, 170] ve (3) *dersi zevkli geçer* [4, 160].

• *Dürüstlük*: Bu grubu toplamda 7 bilişsel kurgu oluşturmaktadır. Dürüstlük bilişsel kurgu grubunu oluşturan, bilişsel kurgulardan göreceli önem düzeyine göre ilk üç bilişsel kurgu sırasıyla şunlardır: (1) *dürüst* [18, 156], (2) *açık sözlü* [1, 144] ve (3) *dürüst* [6, 98].

• *Adalet*: Bu grubu toplamda 8 bilişsel kurgu oluşturmaktadır. Adalet bilişsel kurgu grubunu oluşturan, bilişsel kurgulardan göreceli önem düzeyine göre ilk üç bilişsel kurgu sırasıyla şunlardır: (1) *adaletli* [20, 180] ve (2) *etik/adaletli* [12, 108], (3) *ayırımçı değil* [14, 100].

• *Öğrenciye Yaklaşım*: Bu grubu toplamda 20 bilişsel kurgu oluşturmaktadır. Öğrenciye yaklaşım bilişsel kurgu grubunu oluşturan, bilişsel kurgulardan göreceli önem düzeyine göre ilk üç bilişsel kurgu sırasıyla şunlardır: (1) *öğrenciye değer veren* [18, 207], (2) *öğrenciyi dinliyor* [14, 190] ve (3) *esnek/otoriter olmayan* [7, 189].

• *Saygı*: Bu grubu toplamda 9 bilişsel kurgu oluşturmaktadır. Saygı bilişsel kurgu grubunu oluşturan, bilişsel kurgulardan göreceli önem düzeyine göre ilk üç bilişsel kurgu sırasıyla şunlardır: (1) *saygılı* [3, 168], (2) *saygılı* [17, 168] ve (3) *saygılı* [19, 168].

• *İnsancıl/Samimiyet*: Bu grubu toplamda 20 bilişsel kurgu oluşturmaktadır. İnsancıl/Samimiyet bilişsel kurgu grubunu oluşturan, bilişsel kurgulardan göreceli önem düzeyine göre ilk üç bilişsel kurgu sırasıyla şunlardır: (1) *insancıl* [9, 207], (2) *yardımsever* [11, 171] ve (3) *cana yakın* [5, 153].

⁴ Bu kısımda yer alan ilk sayı o bilişsel kurguyu oluşturan öğretmen adayının kod numarasını ifade ederken, ikinci sayı ise o bilişsel kurgunun göreceli önemini ifade etmektedir. Ayrıca metin içinde ve Tablo 1'de belirtilmiş olan bilişsel kurgular üzerinde herhangi bir değişiklik yapılmamıştır. Tamamı, öğretmen adayları tarafından oluşturulan orijinal bilişsel kurgulardır. Bu nedenle kişisel bilişsel kurguların sözcük kökleri paralellik taşımaktadır.

Tablo 2: Bilişsel Kurgular ve Onların Bilişsel Kurgu Gruplarına Göre Eşleştirilmesi (Muğla Üniversitesi)

1- İLETİŞİM BECERİSİ		
<ul style="list-style-type: none">İletişim becerisi yüksek [3] 184İletişimi kolaylaştıran [20] 135Etkili iletişim kuran [12] 120Empatik [8] 120Ulaşılabilir [17] 105İyi dinleyen [12] 105	<ul style="list-style-type: none">Sohbet edilebilir [2] 105Etkili iletişim kuran [15] 98Etkili iletişim kuran [2] 90İyi hitap eden [14] 80Empatik [5] 40	<ul style="list-style-type: none">Hoşsohbet [6] 38Empatik [3] 36Empatik [15] 26Nazik [16] 26Ulaşılabilir [9] 14
2- SOSYAL UYUM		
<ul style="list-style-type: none">Sosyal [17] 105Aktif [3] 100Lider vasıflı [3] 96İyimser [9] 75	<ul style="list-style-type: none">İyimser [4] 68Sosyal [13] 56Dışadönük [19] 52	<ul style="list-style-type: none">Uyumlu [9] 39Sosyal [10] 21İyimser [15] 16
3- DİSİPLİN/AKILCILIK		
<ul style="list-style-type: none">Görev bilinci yüksek [5] 207İşini ciddiye alan [5] 192İdealist [6] 171Sabırlı [11] 160Planlı [10] 126Görev bilinci yüksek [4] 119	<ul style="list-style-type: none">Sorumluluk sahibi [8] 117Görev bilinci yüksek [8] 98Sakin [7] 84Planlı [13] 75Özgüvenli [6] 68Geniş düşünen [3] 60	<ul style="list-style-type: none">Sabırlı [8] 57Sorumluluk sahibi [10] 51Sorumluluk sahibi [9] 30Sorumluluk sahibi [13] 26Sorumluluk sahibi [18] 22
4- SOSYAL DUYARLILIK		
<ul style="list-style-type: none">Anlayışlı [1] 184Anlayışlı [5] 180Anlayışlı [4] 135Hoşgörülü [16] 133Anlayışlı [11] 126Duyarlı [5] 120	<ul style="list-style-type: none">Hoşgörülü [9] 112İyi kalpli [19] 108Şefkatli [19] 90Hoşgörülü [13] 90Anlayışlı [14] 90	<ul style="list-style-type: none">Duyarlı [2] 64Anlayışlı [13] 45Merhametli [17] 23Duyarlı [16] 17Düşünceli [2] 15
5- YENİLİKÇİLİK		
<ul style="list-style-type: none">Çağdaş [18] 171Özgürlükçü [20] 85	<ul style="list-style-type: none">Yenilikçi [9] 68Çağdaş [10] 40	<ul style="list-style-type: none">Özgürlükçü [19] 14Yenilikçi [20] 13
6- AKADEMİK YETERLİLİK		
<ul style="list-style-type: none">Akademik yeterli [1] 260Alan bilgisi iyi [4] 230Akademik yeterli [18] 190Akademik yeterli [3] 180Akademik yeterli [5] 161Akademik yeterli [12] 144Akademik yeterli [2] 135İşinin ehli [6] 133İşini severek yapan [19] 120Dersine hâkim [15] 117	<ul style="list-style-type: none">Yaratıcı [18] 108Statüsünü hak eden [9] 105Araştırmayı seven [20] 105Bilimsel sohbet eden [16] 104Üretken [8] 95Başarılı [4] 85Araştırmayı seven [7] 80Donanımlı [7] 75Bilimsel sohbet eden [5] 69Verimli [18] 65	<ul style="list-style-type: none">Çalışkan [8] 60Bilgili [3] 57Zeki [16] 56Alanında uzman [7] 51Yaratıcı [7] 32Bilgili [11] 30Bilimsel sohbet eden [3] 19Kültürlü [7] 16Yaratıcı [8] 15Verimli [6] 14
7- SEVECENLİK/GÜLERYÜZLÜLÜK		
<ul style="list-style-type: none">Sempatik [1] 189Sevecen [12] 180Güler yüzlü [7] 170Güler yüzlü [16] 150Sevecen [1] 147Güler yüzlü [10] 144Neşeli [13] 128Güler yüzlü [13] 126Şakacı [10] 120Sevecen [7] 120Sempatik [4] 120Sempatik [3] 119	<ul style="list-style-type: none">Güler yüzlü [14] 112Sevecen [15] 112Eğlenceli [19] 110Güler yüzlü [19] 105Sevecen [10] 102Güler yüzlü [9] 102Sevecen [13] 98Şakacı [17] 90Güler yüzlü [20] 90Sempatik [2] 90Eğlenceli [11] 90Güler yüzlü [17] 88	<ul style="list-style-type: none">Esprili [4] 84Güler yüzlü [11] 80Eğlenceli [12] 80Eğlenceli [6] 70Sevecen [16] 65Esprili [12] 60Esprili [2] 45Sempatik [8] 36Eğlenceli [20] 30Eğlenceli [18] 26Esprili [1] 23Sevecen [5] 20
8- ÖĞRETMENLİK MESLEK BECERİSİ		
<ul style="list-style-type: none">Etkili yöntem-teknik kullanan [14] 153Etkili yöntem-teknik kullanan [15] 150	<ul style="list-style-type: none">Kalıcılık katan [14] 126Öğrenciyi merkeze alan [1] 115	<ul style="list-style-type: none">Kaliteli öğretim yapan [14] 68İdeal öğretmen [14] 28
9- DÜRÜSTLÜK		
<ul style="list-style-type: none">Dürüst [8] 180	<ul style="list-style-type: none">Güvenilir [4] 45	<ul style="list-style-type: none">Dürüst [11] 16

• Açık sözlü [9] 135	• Açık sözlü [4] 42	• Dürüst [4] 15
• Dürüst [1] 48		
10- ADALET		
• Adil [9] 150	• Objektif [18] 76	
11- ÖĞRENCİYE YAKLAŞIM		
• Öğrencilere saygılı [14] 190	• Seviyeli [18] 98	• Didaktik [11] 42
• Kaygı uyandırmayan [19] 144	• Esnek [6] 90	• Model [19] 42
• Yaratıcılığı destekleyen [20] 128	• Rahat [5] 64	• Cesaretlendirici [12] 30
• İlgili [8] 120	• Öğrencilere saygılı [15] 60	• Rahatlatıcı [13] 15
• Arkadaşça [2] 120	• Öğrencilere saygılı [20] 60	• Arkadaşça [12] 15
• Umursayıcı [1] 114	• Model [14] 51	• Motive edici [14] 14
• Güven verici [11] 112	• Esnek [12] 45	
12- SAYGI		
• Saygılı [18] 160	• Saygılı [10] 100	• Saygılı [17] 40
• Saygılı [7] 105		
13- İNSANCIL/SAMİMİYET		
• Sıcakkanlı [17] 240	• İyi Niyetli [11] 144	• Yardımsever [10] 76
• Yardımsever [17] 198	• Samimi [17] 136	• Hümanist [11] 68
• Samimi [3] 180	• Samimi [7] 135	• Samimi [1] 66
• Cana yakın [6] 180	• Hümanist [5] 114	• Yardımsever [20] 51
• Samimi [10] 160	• Sağduyulu [1] 96	• Sıcakkanlı [15] 45
• İyi Niyetli [2] 160	• Samimi [15] 96	• Sıcakkanlı [6] 42
• Yardımsever [6] 152	• Sıcak [12] 90	• Yardımsever [16] 33
• İçten [13] 150	• Cana yakın [16] 78	• Cömert [2] 30
• Samimi [20] 150		
14- TAKDİR EDİLME		
• Saygın [16] 135	• Saygın [17] 69	• Vazgeçilmez [19] 26
• Sevilen [15] 70	• Saygın [18] 45	

Tablo 2’de görüleceği üzere bilişsel kurgu gruplarını oluşturan bilişsel kurgular ve her bir bilişsel kurguyu oluşturan öğretmen adayı ve bu kurguların göreceli önemine ilişkin bulguların önemli gruplarını aşağıdaki noktalarda özetlemek mümkündür:

- **İletişim Becerisi:** Bu grubu toplamda 16 bilişsel kurgu oluşturmaktadır. İletişim becerisi bilişsel kurgu grubunu oluşturan, bilişsel kurgulardan göreceli önem düzeyine göre ilk üç bilişsel kurgu sırasıyla şunlardır: (1) *iletişim becerisi yüksek* [3, 184], (2) *iletişimi kolaylaştıran* [20, 135] ve (3) *etikli iletişim kuran* [12, 120].

- **Sosyal Uyum:** Bu grubu toplamda 10 bilişsel kurgu oluşturmaktadır. Sosyal uyum bilişsel kurgu grubunu oluşturan, bilişsel kurgulardan göreceli önem düzeyine göre ilk üç bilişsel kurgu sırasıyla şunlardır: (1) *sosyal* [17, 105], (2) *aktif* [3, 100] ve (3) *lider vasıflı* [3, 96].

- **Disiplin/Akılcılık:** Bu grubu toplamda 17 bilişsel kurgu oluşturmaktadır. Disiplin/Akılcılık bilişsel kurgu grubunu oluşturan, bilişsel kurgulardan göreceli önem düzeyine göre ilk üç bilişsel kurgu sırasıyla şunlardır: (1) *görev bilinci yüksek* [5, 207], (2) *işini ciddiye alan* [5, 192] ve (3) *idealist* [6, 171].

- **Sosyal Duyarlılık:** Bu grubu toplamda 16 bilişsel kurgu oluşturmaktadır. Sosyal duyarlılık bilişsel kurgu grubunu oluşturan, bilişsel kurgulardan göreceli önem düzeyine göre ilk üç bilişsel kurgu sırasıyla şunlardır: (1) *anlayışlı* [1, 184], (2) *anlayışlı* [5, 180] ve (3) *anlayışlı* [4, 135].

- **Yenilikçilik:** Bu grubu toplamda 6 bilişsel kurgu oluşturmaktadır. Yenilikçilik bilişsel kurgu grubunu oluşturan, bilişsel kurgulardan göreceli önem düzeyine göre ilk üç bilişsel kurgu sırasıyla şunlardır: (1) *çağdaş* [18, 171], (2) *özgürlükçü* [20, 85] ve (3) *yenilikçi* [9, 68].

- **Akademik Yeterlilik:** Bu grubu toplamda 30 bilişsel kurgu oluşturmaktadır. Akademik yeterlilik bilişsel kurgu grubunu oluşturan, bilişsel kurgulardan göreceli önem düzeyine göre ilk üç bilişsel kurgu sırasıyla şunlardır: (1) *akademik yeterli* [1, 260], (2) *alan bilgisi iyi* [4, 230] ve (3) *akademik yeterli* [18, 190].

- **Sevecenlik/Güler Yüzlülük:** Bu grubu toplamda 36 bilişsel kurgu oluşturmaktadır. Sevecenlik/güler yüzlülük bilişsel kurgu grubunu oluşturan, bilişsel kurgulardan göreceli önem düzeyine göre ilk üç bilişsel kurgu sırasıyla şunlardır: (1) *sempatik* [1, 189], (2) *sevecen* [12, 180] ve (3) *güler yüzlü*

[7, 170].

• **Öğretmenlik Meslek Becerisi:** Bu grubu toplamda 6 bilişsel kurgu oluşturmaktadır. Öğretmenlik meslek becerisi bilişsel kurgu grubunu oluşturan, bilişsel kurgulardan göreceli önem düzeyine göre ilk üç bilişsel kurgu sırasıyla şunlardır: (1) *etkili yöntem-teknik kullanan* [14, 153], (2) *etkili yöntem-teknik kullanan* [15, 150] ve (3) *kalıcılık katan* [14, 126].

• **Dürüstlük:** Bu grubu toplamda 7 bilişsel kurgu oluşturmaktadır. Dürüstlük bilişsel kurgu grubunu oluşturan, bilişsel kurgulardan göreceli önem düzeyine göre ilk üç bilişsel kurgu sırasıyla şunlardır: (1) *dürüst* [8, 180], (2) *açık sözlü* [9, 135] ve (3) *dürüst* [1, 48].

• **Adalet:** Bu grubu toplamda 8 bilişsel kurgu oluşturmaktadır. Adalet bilişsel kurgu grubunu oluşturan, bilişsel kurgulardan göreceli önem düzeyine göre ilk iki bilişsel kurgu sırasıyla şunlardır: (1) *adil* [9, 150] ve (2) *objektif* [18, 76].

• **Öğrenciye Yaklaşım:** Bu grubu toplamda 20 bilişsel kurgu oluşturmaktadır. Öğrenciye yaklaşım bilişsel kurgu grubunu oluşturan, bilişsel kurgulardan göreceli önem düzeyine göre ilk üç bilişsel kurgu sırasıyla şunlardır: (1) *öğrencilere saygılı* [14, 190], (2) *kaygı uyandırmayan* [19, 144] ve (3) *yaratıcılığı destekleyen* [20, 128].

• **Saygı:** Bu grubu toplamda 4 bilişsel kurgu oluşturmaktadır. Saygı bilişsel kurgu grubunu oluşturan, bilişsel kurgulardan göreceli önem düzeyine göre ilk üç bilişsel kurgu sırasıyla şunlardır: (1) *saygılı* [18, 160], (2) *saygılı* [7, 105] ve (3) *saygılı* [10, 100].

• **İnsancıl/Samimiyet:** Bu grubu toplamda 25 bilişsel kurgu oluşturmaktadır. İnsancıl/samimiyet bilişsel kurgu grubunu oluşturan, bilişsel kurgulardan göreceli önem düzeyine göre ilk üç bilişsel kurgu sırasıyla şunlardır: (1) *sıcakkanlı* [17, 240], (2) *yardımsaver* [17, 198] ve (3) *samimi* [3, 180].

• **Takdir Edilme:** Bu grubu toplamda 5 bilişsel kurgu oluşturmaktadır. Takdir edilme bilişsel kurgu grubunu oluşturan, bilişsel kurgulardan göreceli önem düzeyine göre ilk üç bilişsel kurgu sırasıyla şunlardır: (1) *saygın* [16, 135], (2) *sevilen* [15, 70] ve (3) *saygın* [17, 69].

Tablo 3: Bilişsel Kurgu Gruplarının Göreceli Önem Düzeylerin Dağılımı (Yüzüncü Yıl Üniversitesi)

Öğretmen Adayları	1-İletişim Becerisi	2-Sosyal Uyum	3-Disiplin/ Akılcılık	4-Sosyal Duyarlılık	5-Yenilikçilik	6-Akademik Yeterlilik	7-Seveceklilik/ Güler Yüzlülük	8-Öğretmenlik Meslek Becerisi	9-Dürüstlük	10-Adalet	11-Öğrenciye Yaklaşım	12-Saygı	13-İnsancıl/ Samimiyet
1		64	12	48		319	236	28	144				
2	153		34			170	96	224			127		139
3		144	64	318			57			180		168	227
4	153	120	80	105			145	160			96		
5	266			170		187	64		20			120	243
6	153	103		15			135	66	98				210
7	168	60		180		230		148	46	18	277		
8	45		75	60		13	150		90		30	120	222
9		192		280						99	167		341
10	126			126	17	376	68	248				36	
11		186			154	332	68		66			100	171
12	75	15	74	68	105			494		108			
13	162		228	133		220	34	90				20	162
14		63		153		218	119	102		192	190		
15	48	120	180	72		54	342			23	95	126	
16	144	63	19	235			116	100			304		
17	84			119		55	117				153	168	225
18					100	200		80			343		160
19	252			126		297		85			122	168	
20	108		84	160		189	54	57			140		100
Top.	1937	1130	850	2368	376	2860	1801	1882	464	620	2044	1026	2200
Ort.	138.4	102.7	85.0	139.3	94.0	204.3	120.1	144.8	77.3	103.3	170.3	114.0	200.0

YYÜ Eğitim Fakültesi'nde öğrenim gören öğretmen adayları tarafından, eğitim fakültesinde görev yapan öğretim elemanı niteliklerine yönelik olarak üretilen toplam 199 adet geçerli bilişsel kurgunun, her bir bilişsel kurgu için göreceli önem atfedilen sayılarla çarpımı yoluyla elde edilen değerle toplanarak, oluşturulan kurgu gruplarının göreceli önemi Tablo 3'te sunulmuştur. Bu bilişsel kurguların ve gruplarının göreceli önemine ilişkin bulguları aşağıdaki noktalarda özetlemek mümkündür:

- Tablo 3'te iki farklı biçimde analiz edilmiş bulgulara yer verilmiştir. Öncelikle her bir öğretmen adayının bulunduğu satırda oluşturmuş olduğu bilişsel kurguların, bilişsel kurgu gruplarına ayrıştırılan göreceli önem puanları ifade edilmiştir. Her bir satırda yer alan ve gri olarak gösterilen kurgu grubu, o satırı oluşturmuş olan öğretmen adayına ilişkin ana kurgu grubu anlamına gelmektedir. Bu göreceli önem düzeyine göre ana bilişsel kurgu grubunu oluşturan ilk üç bilişsel kurgu grubu sırasıyla şunlardır: (1) *akademik yeterlilik* ($\eta=6$, %30.0), (2) *insancıl/samimiyet* ($\eta=4$, %20.0), (3) *öğrenciye yaklaşım* ($\eta=3$, %15.0). Buna karşın sosyal uyum, yenilikçilik, dürüstlük, adil olmak ve saygılı olmak bilişsel kurgu grupları ise 20 öğretmenin hiçbirinde ana bilişsel kurgu grubunu oluşturmamıştır.
- Tablo 3'ün son iki satırında, daha önce anlatılan istatistiksel yöntemler sonucunda elde edilen değerlerin toplamları ve ortalamaları, her bir bilişsel kurgu grubunun diğer bilişsel kurgu grupları arasındaki göreceli önemini ifade etmektedir. Bu toplam göreceli önem düzeyine göre ilk üç bilişsel kurgu grubu sırasıyla şunlardır: (1) *akademik yeterlilik* ($top.=2860$), (2) *sosyal duyarlılık* ($top.=2368$) ve (3) *insancıl/samimiyet* ($top.=2200$). Buna karşın göreceli önem düzeyinin ortalamaları bakımından ilk üç bilişsel kurgu grubu sırasıyla şunlardır: (1) *akademik yeterlilik* ($X=204.3$), (2) *insancıl/samimiyet* ($X=200.0$) ve (3) *öğrenciye yaklaşım* ($X=170.3$).

Tablo 4: Bilişsel Kurgu Gruplarının Göreceli Önem Düzeylerine Göre Dağılımı (Muğla Üniversitesi)

Öğretmen Adayları	1- İletişim Becerisi	2- Sosyal Uyum	3- Disiplin/Aktıcılık	4- Sosyal Duyarlılık	5- Yenilikçilik	6- Akademik Yeterlilik	7- Seveceklilik/Güler Yüzlülük	8- Öğretmenlik Meslek Becerisi	9- Dürüstlük	10- Adalet	11- Öğrenciye Yaklaşım	12- Saygı	13- İnsancıl/Samimiyet	14- Takdir Edilme
1	-	-	-	184	-	260	359	115	48	-	114	-	162	-
2	195	-	-	79	-	135	135	-	-	-	120	-	190	-
3	220	196	60	-	-	256	119	-	-	-	-	-	180	-
4	-	68	119	135	-	315	204	-	102	-	-	-	-	-
5	40	-	399	300	-	230	20	-	-	-	64	-	114	-
6	38	-	239	-	-	147	70	-	-	-	90	-	374	-
7	-	-	84	-	-	254	290	-	-	-	-	105	135	-
8	120	-	272	-	-	170	36	-	180	-	120	-	-	-
9	14	114	30	112	68	105	102	-	135	150	-	-	-	-
10	-	21	177	-	40	-	366	-	-	-	-	100	236	-
11	-	-	160	126	-	30	170	-	16	-	154	-	212	-
12	225	-	-	-	-	144	320	-	-	-	75	-	90	-
13	-	56	101	135	-	-	224	-	-	-	15	-	150	-
14	80	-	-	90	-	-	112	375	-	-	255	-	-	-
15	124	16	-	-	-	117	112	150	-	-	60	-	141	70
16	26	-	-	150	-	160	215	-	-	-	-	-	111	135
17	105	105	-	23	-	-	178	-	-	-	-	40	574	69
18	-	-	22	-	171	363	26	-	-	76	98	160	-	45
19	-	52	-	198	14	120	215	-	-	-	186	-	-	26
20	135	-	-	-	98	105	120	-	-	-	188	-	201	-
Top.	1322	628	1663	1532	391	2911	3393	640	481	226	1539	405	2870	345
Ort.	110.2	78.5	151.2	139.3	78.2	181.9	169.7	213.3	96.2	113.0	118.4	101.2	205.0	69.0

MÜ Eğitim Fakültesi'nde öğrenim gören öğretmen adayları tarafından, eğitim fakültesinde görev yapan öğretim elemanı niteliklerine yönelik olarak üretilen toplam 200 adet geçerli bilişsel kurgunun, her

bir bilişsel kurgu için göreceli önem atfedilen sayılarla çarpımı yoluyla elde edilen değerle toplanarak oluşturulan kurgu gruplarının göreceli önemi Tablo 4’te sunulmuştur. Bu bilişsel kurguların ve gruplarının göreceli önemine ilişkin bulguları aşağıdaki noktalarda özetlemek mümkündür:

- Tablo 4’te iki farklı biçimde analiz edilmiş bulgulara yer verilmiştir. Öncelikle her bir öğretmen adayının bulunduğu satırda oluşturmuş olduğu bilişsel kurguların, bilişsel kurgu gruplarına ayrıştıran göreceli önem puanları ifade edilmiştir. Her bir satırda yer alan ve gri olarak gösterilen kurgu grubu, o satırı oluşturmuş olan öğretmen adayına ilişkin ana kurgu grubu anlamına gelmektedir. Bu göreceli önem düzeyine göre ana bilişsel kurgu grubunu oluşturan ilk üç bilişsel kurgu grubu sırasıyla şunlardır: (1) *sevecenlik/güler yüzlülük* ($\eta=7$, %35.0), (2) *insancıl/samimiyet* ($\eta=4$, %20.0), (3) *akademik yeterlilik* ($\eta=3$, %15.0). Buna karşın sosyal uyum, sosyal duyarlılık, yenilikçilik, dürüstlük, öğrenciye yaklaşım ve saygı bilişsel kurgu grupları ise 20 öğretmen hiçbirinde ana bilişsel kurgu grubunu oluşturmamıştır.

- Tablo 4’ün son iki satırında, daha önce anlatılan istatistiksel yöntemler sonucunda elde edilen değerlerin toplamları ve ortalamaları, her bir bilişsel kurgu grubunun diğer bilişsel kurgu grupları arasındaki göreceli önemini ifade etmektedir. Bu toplam göreceli önem düzeyine göre ilk üç bilişsel kurgu grubu sırasıyla şunlardır: (1) *sevecenlik/güler yüzlülük* (*top.=3393*), (2) *akademik yeterlilik* (*top.=2911*) ve (3) *insancıl/samimiyet* (*top.=2870*). Buna karşın göreceli önem düzeyinin ortalamaları bakımından ilk üç bilişsel kurgu grubu sırasıyla şunlardır: (1) *öğretmenlik meslek becerisi* ($X=213.3$), (2) *insancıl/samimiyet* ($X=205.0$) ve (3) *akademik yeterlilik* ($X=181.9$).

Tablo 5: Bilişsel Kurgu Gruplarına Düşen Katılımcı Öğretmen Adayı Sayısı (Yüzüncü Yıl Üniversitesi)

Kurgu Grupları	η	%	Grafik
1-Sosyal Duyarlılık	17	12.1	
2-Sevecenlik/Güler Yüzlülük	15	10.6	
3-Akademik Yeterlilik	14	9.9	
4-İletişim Becerisi	14	9.9	
5-Öğretmenlik Meslek Becerisi	13	9.2	
6-Öğrenciye Yaklaşım	12	8.5	
7-Sosyal Uyum	11	7.7	
8-İnsancıl/Samimiyet	11	7.7	
9-Disiplinli-Akılcı	10	7.0	
10- Saygı	9	6.3	
11-Adalet	6	4.2	
12-Dürüstlük	6	4.2	
13-Yenilikçilik	4	2.8	

Tablo 5’te YYÜ’de bilişsel kurgu gruplarına düşen katılımcı öğretmen aday sayısı sunulmuştur. Tabloda görüleceği üzere öğretmen adaylarının çoğunluğu tarafından en çok üretilen ilk üç bilişsel kurgu grubu sırasıyla *sosyal duyarlılık* ($\eta=17$, %12.1), *iletişim becerisi* ($\eta=15$, %10.6) ve *akademik yeterlilik* ($\eta=14$, %9.9) şeklindedir. Ayrıca en düşük üç bilişsel kurgu grubu sırasıyla *yenilikçilik* ($\eta=4$, %2.8), *dürüstlük* ($\eta=6$, %4.3) ve *adil olmak* ($\eta=6$, %4.3) şeklindedir.

Tablo 6’da MÜ’de bilişsel kurgu gruplarına düşen katılımcı öğretmen aday sayısı sunulmuştur. Tabloda görüleceği üzere öğretmen adaylarının çoğunluğu tarafından en çok üretilen ilk üç bilişsel kurgu grubu sırasıyla *sevecenlik/güler yüzlülük* ($\eta=20$, %14.3), *akademik yeterlilik* ($\eta=16$, %11.4) ve *insancıl/samimiyet* ($\eta=14$, %10.0) şeklindedir. Ayrıca en düşük üç bilişsel kurgu grubu sırasıyla *adalet* ($\eta=2$, %1.4), *öğretmenlik meslek becerisi* ($\eta=3$, %2.1) ve *saygı* ($\eta=4$, %2.9) şeklindedir.

Tablo 6: Bilişsel Kurgu Gruplarına Düşen Katılımcı Öğretmen Adayı Sayısı (Muğla Üniversitesi)

Kurgu Grupları	n	%	Grafik
1-Sevecenlik/Güler Yüzlülük	20	15.5	
2-Akademik Yeterlilik	16	12.4	
3-İnsancıl/Samimiyet	14	10.9	
4-Öğrenciye Yaklaşım	13	10.1	
5-İletişim Becerisi	12	9.3	
6-Disiplin/Akılcılık	11	8.5	
7-Sosyal Duyarlılık	11	8.5	
8-Sosyal Uyum	8	6.3	
9-Yenilikçilik	5	3.9	
10-Dürüstlük	5	3.9	
11-Takdir Edilme	5	3.9	
12-Saygı	4	3.1	
13-Öğretmenlik Meslek Becerisi	3	2.3	
14-Adalet	2	1.6	

Sonuç ve Tartışma

Bu çalışma, öğretmen adaylarının eğitim fakültelerinde görev yapan öğretim elemanlarında aradıkları niteliklere ilişkin bilişsel kurgularını ortaya çıkarmak ve bilişsel kurgu gruplarını oluşturmak amacıyla gerçekleştirilmiştir. Çalışma Yüzüncü Yıl Üniversitesi ve Muğla Üniversitesi'nde öğrenim gören öğretmen adaylarıyla yürütülmüştür. Yüzüncü Yıl Üniversitesi'nde öğrenim gören öğretmen adayları 199 bilişsel kurgu, Muğla Üniversitesi'nde öğrenim gören öğretmen adayları ise 200 bilişsel kurgu üretmiştir. Üretilen bilişsel kurgulardaki niteliklerin, EARGED'in (1999) çağdaş öğretmende aradığı "yeni fikirler üretebilme yeteneğine sahip, kendine hâkim, soğukkanlı ve sabırlı, bir öğretmen olarak, diğer kişilere örnek, ön yargısız, paylaşımcı, dikkatli, kararlı, hoşgörülü, yardımsever, uyumlu, esprili, sevecen ve güler yüzlü, sempatik, tarafsız, objektif, mesleğine bağlı, kendine güvenen" şeklindeki niteliklerle uyumlu olduğu görülmüştür. Bununla birlikte üretilen bilişsel kurgulardaki nitelikler Ergün, Duman, Kincal ve Arıbaş (1999)'un yapmış oldukları araştırmada ulaştıkları öğrencilerin öğretim elemanlarında aradıkları niteliklerle de benzerlik göstermektedir. YYÜ'de öğrenim gören öğretmen adaylarının ürettiği bu bilişsel kurgular 13 adet kurgu grubunda, MÜ'de öğrenim gören öğretmen adaylarının ürettikleri bilişsel kurgular 14 adet (YYÜ'den farklı olarak *takdir edilme* kurgu grubu yer almıştır) kurgu grubunda toplanmıştır. Çalışmada ortaya çıkan bu çok boyutlu durumun temel nedeni, bilişsel kurguların bireyde oluşmasında, dış ortamdan gelen yeni bilgilerin genel bilgi üzerine eklenmesi ve var olan bilgiyi değiştirmesi ve böylece bireyin davranışını, hatırlamayı; en önemlisi zihinde oluşturulmuş olan olguları etkilemesidir (Glass & Holyoak, 1986). Bilişsel kurguların aynı zamanda bireysel tecrübelerle ilintili olması, bu çok boyutluluğun bir diğer göstergesidir (Karadağ, 2011).

Genel olarak, YYÜ'deki öğretmen adaylarının oluşturdukları bilişsel kurgular toplam puan açısından *akademik yeterlilik*, *sosyal duyarlılık* ve *insancıl/samimiyet* olarak sıralanırken, MÜ'de *sevecenlik/güler yüzlülük*, *akademik yeterlilik* ve *insancıl/samimiyet* şeklinde sıralanmıştır. Toplam puanlar açısından YYÜ'de ilk üç kurgu grubu arasında *sosyal duyarlılık* varken, MÜ'de bu kurgu grubu yerine *sevecenlik/güler yüzlülük* kurgu grubu yer almıştır. Buradan hareketle toplam puanlar dikkate alındığında YYÜ'deki öğretmen adayları öğretim elemanlarının sosyal duyarlılığının daha yüksek olmasını beklerken; MÜ'deki öğretmen adayları ise öğretim elemanlarının sevecen ve güler yüzlü olmalarını daha çok önemsemişlerdir. Ortalama puan bakımından bakıldığında YYÜ'de eğitim gören öğretmen adaylarının en çok bilişsel kurgu ürettikleri bilişsel kurgu grupları *akademik yeterlilik*, *insancıl/samimiyet*

ve *öğrenciye yaklaşım* şeklinde sıralanırken MÜ’de *öğretmenlik meslek becerisi*, *insancıl/samimiyet* ve *akademik yeterlilik* şeklinde sıralanmaktadır. Bu bulgulara paralel olarak Stronge (2007) araştırmasında öğrencileri; birer birey olarak, ‘öğrencilerini tanıma, önemseme, dinleme, anlama becerilerine sahip olmaları’; ‘adaletin ve saygının birer temsilcisi olmaları’; ‘öğrencileri ile sosyal ilişki kurmaları’; ‘öğrencilerini motive etmeleri’; ‘öğretme uzmanlığına ve tecrübesine erişmeleri’ gibi yönlerden ele almıştır. Bu çalışmada ortalama puanlar dikkate alındığında, YYÜ’de farklı olarak *öğrenciye yaklaşım* kurgu grubu sıralamada ilk üç kurgu grubu arasında yer alırken; MÜ’de farklı olarak *öğretmenlik meslek becerisi* ilk üç bilişsel kurgu arasında yer almıştır. Dolayısıyla MÜ’deki öğretmen adaylarının öğretim elemanlarının *öğretmenlik meslek becerilerine sahip olmalarını* daha çok arzuladıkları ifade edilebilir.

Bilişsel kurgu gruplarına düşen katılımcı öğretmen adayı sayısına bakıldığında, YYÜ’de eğitim gören öğretmen adaylarının en çok bilişsel kurgu ürettikleri bilişsel kurgu grupları sırasıyla *sosyal duyarlılık*, *iletişim becerisi* ve *akademik yeterlilik* şeklindeyken, MÜ’de *sevecenlik/güler yüzlülük*, *akademik yeterlilik* ve *insancıl/samimiyet* şeklindedir. Burada dikkat çeken nokta *akademik yeterlilik* kurgu grubu her iki üniversitede ortak olarak ilk üç arasında yer alırken; YYÜ’de bunun dışında *sosyal duyarlılık* ve *iletişim becerisi*, MÜ’de ise farklı olarak *sevecenlik/güler yüzlülük* ve *insancıl/samimiyet* kurgu grupları ilk üç kurgu grubu arasında yer almıştır. Bu bulgulardan hareketle YYÜ’de daha fazla öğretmen adayının öğretim elemanlarının *sosyal duyarlılığa* ve *iletişim becerisine* sahip olmalarını arzuladığı, buna karşılık MÜ’de daha fazla öğretmen adayının öğretim elemanlarının *sevecen* ve *insancıl* olmalarını arzuladıkları söylenebilir. Öğretmen ve öğretim elemanı niteliklerine yönelik başka bir çalışmada, öğrencilerin sahip olduğu genel akademik yetenek ve zekâ, öğrenme ve öğretme bilgisi, öğretme deneyimi vb. değişkenlerin etkili öğrenme ortamları oluşmasına katkıda bulunduğu sonucuna ulaşılmıştır (Darling-Hammond, 2000). Bu konuda yapılan başka bir araştırma (Brownell vd., 2006) sonucunda da öğrencilerin öğrenme sürecine farklı bilgi, beceri, inanç, isteklendirme ve anlayış kazandırabilen bireyler olduğu bulgusuna rastlanmıştır.

Bir öğretmenin veya öğretim elemanının öğretmenlik meslek becerisi, özel alan eğitiminin yeterliliği, tecrübesi, profesyonel gelişim kurslarına katılım sıklığı, okur-yazarlık durumu, kullandığı yöntem veya teknikler, adalet anlayışı ve bunların yanında öğrencilere karşı tutumları öğrenci gelişimine etki eden dolaylı faktörlerdendir (Easton-Brooks & Davis, 2009). Bu çalışmada da, sözü edilen araştırma sonucu ile ilişkili olarak; bilişsel kurgu gruplarına düşen katılımcı öğretmen adayı sayısına bakıldığında, YYÜ’de en düşük üç bilişsel kurgu grubu sırasıyla *yenilikçilik*, *dürüstlük* ve *adalet* şeklindeyken, MÜ’de *adalet*, *öğretmenlik meslek becerisi* ve *saygı* şeklindedir.

İki üniversitenin eğitim fakültelerinde öğrenim gören öğretmen adaylarının görüşleri arasında farklılıklar olmasına rağmen, genel olarak öne çıkan kurgu grupları *akademik yeterlilik*, *sosyal duyarlılık*, *insancıl/samimiyet*, *sevecenlik/güler yüzlülük*, *öğrenciye yaklaşım*, *iletişim becerisi* ve *öğretmenlik meslek becerisi* şeklinde olmuştur. Buradan hareketle öğretmen adaylarının bu niteliklere sahip öğretim elemanlarını görmeyi arzuladıkları ifade edilebilir. Bu noktada gerçekleştirilen çalışma, öğrencilerin kendilerinden beklenen niteliklerin neler olduğunu görmeleri açısından önem arz etmektedir.

Kaynakça

- Adams-Webber, J. R. (1994). ‘Repertory grid’ technique. R. Corsini (Eds.) *Encyclopedia of Psychology* (pp.303-304), NY: John Wiley and Sons.
- Becker, B., Kennedy, M., & Hundesmarck, S. (2003). Conceptualizations of teacher qualification: An overview of the past six decades. Communities of scholars, research, and debates about teacher quality. *Paper presented at the meeting of the American Educational Research Association (AERA)*, Chicago, IL.
- Brownell, M. T., Adams, A., Sindelar, P., Waldron, N. & Vanhover, S. (2006). Learning From Collaboration: The Role of Teacher Qualities. *Council for Exceptional Children*, Vol.72, No.2, pp.169-185.
- Çetin, Ş. (2001). İdeal Öğretmen Üzerine Bir Araştırma. *Milli Eğitim Dergisi*. Sayı 149, Ankara.
- Darling-Hammond, L. (2000). Teacher Quality and Student Achievement: A Review of State Policy Evidence Center for the Study of Teaching and Policy. *A National Research Consortium*. University of Washington, USA.
- Duman, B. (2011). *Öğretim İlke ve Yöntemleri*. Ankara: Anı Yayıncılık

- Easton-Brooks, D. & Davis, A. (2009). Teacher qualification and the achievement gap in early primary grades. *Education Policy Analysis Archives*, 17(15). <http://epaa.asu.edu/epaa/v17n15/> adresinden 11.04.2011 tarihinde erişilmiştir.
- Eggen, P. & Kauchak, D. (1999). *Educational Psychology: Windows on Classrooms*. Fourth Edition, Prentice Hall, Inc. New Jersey.
- Ergün, M., Duman, T., Kıncal, R. ve Arıbaş, S. (1999). İdeal Bir Öğretim Elemanının Özellikleri. *Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*. Sayı 3, s.1-11.
- Gordon, C. (1968). *Self conceptions: Configuration of content*, Harlow: Longman.
- Glass, A. L., & Holyoak, K. J. (1986). *Cognition*. NY: Random House.
- Karadağ, E. (2011). Teacher cognitive fictions of elementary school principals' qualifications: A phenomenological analysis. *Education and Science*, 36(159), 25-40.
- Kelly, G. A. (1955). *The Psychology of personal constructs*. NY: W.W. Norton & Company.
- Mayring, R. (2000). *Nitel sosyal araştırmaya giriş* (A. Gümüş & M.S. Durgun, Çev.) Adana: Baki Yayınları.
- McCormick, R. & James, M. (1983). *Curriculum Evaluation in Schools*. Australia: Croom Helm.
- MEB. (1999). "Çağdaş Öğretmen Profili". *Eğitimi Araştırma ve Geliştirme Dairesi Başkanlığı (EARGED)*, Ankara.
- Melrose, S. ve Shapiro, B. (1999). Students' perceptions of their psychiatric mental health clinical nursing experience: A personal construct theory exploration. *Journal of Advanced Nursing*, 30(6), 1451-1458.
- Morgan, C. (2003). The qualities that make a good teacher. *Learning Matters at Lingnan Teaching and Learning Centre*, UK.
- Morrison, P. (1990). An example of the use of 'repertory grid' technique in assessing nurses' self-perceptions of caring. *Nurse Education Today*, 10, 253-259.
- Neuman, L. W. (2007). *Toplumsal araştırma yöntemleri: Nitel ve nicel yaklaşımlar* (S. Özge, Çev.). İstanbul: Yayın Odası.
- Ömerustaoğlu, A. (2007). Felsefe Eğitiminde Sanatın Yeri. Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, Cilt 10, Sayı 2, Erzurum.
- Patton, M.Q. (1997). *How to use qualitative methods in evaluation*. Newbury park, CA: SAGE Publications.
- Rice, J. K. (2003). *Teacher Quality: Understanding the Effectiveness of Teacher Attributes*.http://eric.ed.gov/ERICWebPortal/search/detailmini.jsp?_nfpb=true&_ERICExtSearch_SearchValue_0=ED480858&ERICExtSearch_SearchType_0=no&accno=ED480858 adresinden 19.04.2011 tarihinde erişilmiştir.
- Stronge, J. H. (2007). *Qualities of Effective Teachers. Chapter 2. The Teacher as a Person*. http://www.zawodny.net/orientation/orientation%20odds%20and%20ends/The_Teacher_as_Person.pdf adresinden 12.04.2011 tarihinde erişilmiştir.
- Teacher Qualifications*. (2011). <http://www.teacherqualifications.net/> adresinden 16.04.2011 tarihinde erişilmiştir.
- Top-5 (Plus-14) Character Traits Of Superior Teachers*. (2011). <http://www.soyouwanttoteach.com/top-5-character-traits-of-great-teachers/> adresinden 12.04.2011 tarihinde erişilmiştir.
- Türk Dil Kurumu Sözlüğü. (2011). Güncel Türkçe Sözlük, TDK. <http://tdkterim.gov.tr/bts/> adresinden 20.12.2011 tarihinde erişilmiştir.
- Wayne, A. J. & Youngs, P. (2004). *Teacher Characteristics and Student Achievement Gains: A Review*. <http://rer.sagepub.com/content/73/1/89> adresinden 12.04.2011 tarihinde erişilmiştir.
- White, A. (1996). A theoretical framework created from a 'repertory grid' analysis of graduate nurses in relation to the feelings they experience in clinical practice. *Journal of Advanced Nursing*, 24, 144-150.
- Yaman, E. (2010). Psikosiddete (mobbinge) maruz kalan öğretim elemanlarının örgüt kültürü ve iklimi algıları. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*, 10(1).
- Yıldırım, A., Ünal, A. ve Çelik, M. (2011). Öğretmen kavramına ilişkin öğretmen, yönetici ve müfettiş algılarının analizi. *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi*, 8:2.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2005). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*, Ankara: Seçkin Yayıncılık.